

Debatten om en folkets kultur har det senaste året rasat i tidskrifter och på kultursidor. Vad innehåller begreppet "folkets kultur"? Är det ett tomt slagord? Banar det vägen för en slapp populism? Kan marxister arbeta för en folkets kultur?

Det är en viktig debatt — och den gäller själva livsluften för en tidskrift som Förr och Nu.

Här granskar Jan Myrdal några av de frågor som diskuteras. Frågan om en folkets kultur kan inte lösas i teorin, menar han, den kräver undersökningar och prak-

tiskt arbete. Och om den marxistiska hållningen till "folket" skriver han bl a:

"En arbetande socialistisk intellektuell har mer gemensamt med en snickare i Jönköping som är pingstvän och frälst än med en akademiker och konstnär som säger sig vara revolutionärt kommunistisk men bjuder på knark... När det verkligen gällt och det arbetande folket kunnat ena sig, då har folket också gått mot seger."

"Det är om detta som arbetet för en folkets kultur rör sig."

Jan Myrdal om folkets kultur

Det finns sådana som inte gärna säger att de vill verka för en folkets kultur. De är överens om saken men de skulle vilja hitta på ett annat uttryck. De menar att orden "för en folkets kultur" omedelbart utlöser en skur av intill oläsbarhet akademiska inlägg och uppsatser.

De skulle vilja att man kunde säga det på ett annat sätt så att det gick att undkomma skendebatt och gå rakt på de verkliga frågorna. De menar att debatten om en folkets kultur lägger sig som en våt filt över allt folkligt kulturintresse.

Visse gör den det. Och det är ju det som är meningen. Debatten skall föras på oläsbarhetens villkor till dess den kväver sig själv.

Dock går det inte att undkomma genom att hitta på nya uttryck. Det räcker inte med att byta ord. Det är sakfrågor det gäller. Men de rör inte en liten akademisk grupp; de rör oss alla. Därför bör vi ta tju-ren vid hornen — det är ju ar-

betet för en folkets kultur vi talar om.

Det är ju ingen hemlighet att det var det praktiska ställningstagandet för en folkets kultur som kom att utlösa en serie mer eller mindre starka reaktioner av teoretisk motvilja från olika håll inom grupper som själva ser sig som landets officiella intellektuella vänster.

Förhållandet är ju egentligen ganska anmärkningsvärt. Ty samtidigt som det för första gången på många år i praktiken visade sig möjligt att bygga upp breda rörelser för en folkets kultur har — också för första gången på många år kommit teoretiska förklaringar om detta breda arbetes omöjlighet eller onyttighet eller rentav skadlighet.

Man kan säga att den radikala svenska kulturens misär kan uttryckas i orden: i teorin hyllas blott den omöjliga praktiken; när praktiken blir verklig då förklaras den teoretiskt

omöjlig. För att säga det mindre teoretiskt:

Under flera decennier kunde vi som arbetade på kulturlivets vänsterkant uppleva hur vårt arbete bit för bit slogs sönder. De brett folkliga rörelserna byråkratiserades och stelnade till apparater. Av vad som nyss varit en bildningsrörelse blev ett arbetskraftsutbildningsverk. Förlag och tidskrifter och tidningar lades ned eller övergick till att bli små exklusiva företeelser som hölls vid liv med statliga subsidier. De många tiotusentals bokombuden ute på arbetsplatser och bostadsområden avlöstes av några hundra militanter.

Under dessa decennier då det praktiska arbetet för en folkets kultur pressades tillbaka eller förblev ogjort hyllades denna utförda praktik i teorien. På vänsterhåll var arbetet för en folkets kultur ett teoretiskt program som aldrig utfördes.

Men när militanterna växte från hundratal till tusental och då arbetet för en folkets kultur

Ta tjuren vid hornen!

blev till praktik — då blev på vänsterhåll denna praktik till något som teoretiskt fördömdes.

Detta är egentligen ganska sällsamt. Det kräver en förklaring; en förklaring även i teorien. Men dessa olika teoretiska reaktioner mot arbetet för en folkets kultur har endast till en del — och då inte alltid helt tydligt — bemötts av oss som varit med i arbetet. Man kunde säga att de som under de senaste åren i praktiken byggt upp stora och breda rörelser för en folkets kultur och varit med om att skapa förlag och tidskrifter och teatrar och en musikrörelse och bokläsare och ett nytt nät bokombud och en begynnande ny folkbildningsverksamhet på ett märkvärdigt förstrött sätt bemött den teoretiska kritiken av sitt arbete.

Också denna förströddhet och denna brist på intresse för att på allvar ta itu med debatten bör undersökas. Också den är märklig. Också den är en del av vår misär. Det är ju inte två frågor; det är två sidor av samma fråga.

Jag vet ju varför jag inte alltid själv visat större intresse för

debatten. Den har tyckts mig ovidkommande. Frågorna har ju sedan länge varit utdiskuterade; det hela har ofta synts mig vara en repris på ett gammalt vänsterintellektuellt fiasco. Berlin år 1929 ligger begravt under historiens grus och aska.

Detta borde gjort mig mer misstänksam. Detta är en tid då allt skall gå igen. I förorterna dansar åter bordsbenen och stampar JA och NEJ. Nostalgin blommar i veckotidningarna. Modeindustrin söker klä kunderna i tjugotalskläder. Vad är då naturligare än att de vänsterintellektuella lockas med en revolutionär spökeparad från tiden före den förra stora världskrisen? Allt går igen och teorierna står upp. Men i likhet med de flesta bland oss uppmärksammade jag inte riktigt detta fenomen.

Jag hade ju annat att göra. Det praktiska arbetet med att sälja tidningar och delta i organisationsarbete; mitt skrivande; arbetet med stora projekt som Balzac eller 1857 eller elvahundratalets seende. Men bakom detta fanns också något annat; en känsla, en övertygelse, som gör att jag ofta föredrar att vara förströdd för att inte bli

förbannad.

Men det är ingen privat känsla. Den är heller inte ny. Den är typisk för många av oss under många generationer. Vi bör nog dra fram den i ljuset. Jag tror den hämmar oss. Den hindrar oss att se det verkliga skeendet och blir så också den en del av själva den misär vi söker upphäva.

De rörelser för en folkets kultur som byggts upp under senare år har inte varit könsbundna eller generationsbundna. De har inte uttryckt en ungdomens revolt. De har omfattat såväl kvinnor som män, såväl pensionärer som skolungdom. Men det är också självklart att de flesta bland aktivisterna varit yngre. Så är det alltid. Denna gång har majoriteten av aktivisterna fått sin politiska skolning inom solidaritetsrörelsen för Vietnam. Utgående från sina erfarenheter har de senare arbetat inom andra organisationer och andra rörelser.

Men deras erfarenheter har inte varit unika. De har upplevt hur ett långsiktigt och tålmodigt arbete fört till resultat. Det går att försätta berg. Och det de lärde sig har vi alla som

vuxit upp i organisationsarbete fått lära oss. Var generation får lära sig det på nytt i sin tids konflikt. Att skilja på vänner och fiender, enhet genom diskussion, solidaritet och praktiskt arbete. Så har de byggts upp; folkrörelser som adertonhundratalets frikyrkor och nykterhetsrörelsen, fackföreningar och politiska partier.

Vi vet också hur förfallssymptomen börjar visa sig. Först upphör det praktiska arbetet. Alla är kamrater men några är mer kamrater än andra och har inte längre tid med praktik. Sedan rullas rörelsen upp steg för steg. Skeendet är inte stort olika i en frikyrka eller ett revolutionärt parti. Olika organisationer har olika medvetenhetsgrad i frågan om praktikens betydelse, men även inom de organisationer som saknar teori om praktiken så känner aktivisterna inom organisationen praktikens betydelse och söker slå vakt om den.

Ty bortom det enhetliga arbetet ligger praktikens byråkratisering och teorins omvandling till skolastik; rörelsen blir en apparat. Den är inte längre det organiserade uttrycket för sina medlemmars vilja utan står självständig i förhållande till medlemsstocken och betjänar sig av sina aktiva.

Bland oss som arbetar för en folkets kultur inom olika rörelser har det stora flertalet inte bara en allmän övertygelse om att det är så utan är också teoretiskt övertygade om praktikens betydelse och menar att det endast är i praktiken som teorin blir fattbar.

Här finns en motsättning. Den är traditionell. Under det att åren och generationerna gått och rörelserna växlat har det

funnits några som stått i gat hörnen och sålt tidningar eller gått i trappor och knackat dörr och andra som skålat för friheten och talat om revolutionen i teorien.

Jag säger inte att det stora flertalet bland de personer som officiellt vill kalla sig intellektuell vänster och vilka visat teoretisk motvilja mot arbetet för en folkets kultur sedan nö-

”Under åren har några knackat dörr — andra har skålat för friheten”

jer sig med att skåla för friheten, klä sig i frack, tacka sin professor och skriva på sin akademiska karriär genom att bearbeta revolutionen i teorien. Men sådana finns. Nu som förr. Här som i andra länder.

Och motsättningen finns. Själv har jag upplevat den i trettio år. De som är äldre och som var med på trettioalet har upplevt den i snart femtio år och den som går till vår historia kan följa den ända tillbaka till folkrörelsernas början. Vi vet också att den motsättningen går djupt.

Det arbetande folket har en traditionell misstänksamhet mot radikala intellektuella. Det är en välgrundad misstänksamhet. Men det är också en misstänksamhet som hämmar och bromsar. Den kan inte avskaffas genom en resolution.

Vi som arbetar för en folkets kultur har i detta ett stort ansvar. Det räcker inte med att

vi säger oss att dessa diskussioner om huruvida begreppet folkets kultur blott är populistiskt eller om det även kan rymma proletarietets kultur bara är ett gammalt vanligt uttryck för akademisk vänsterdebatt. Vi kan ha hört debatten förr. Vi kan mena att den inte rör några av de stora vetenskapliga uppgifter som nu måste utföras. Men det är här och nu vi har att möta debatten.

Uppgiften är helt tydlig. Motsättningen bromsar nu folkets kamp. Den har gjort så länge. Den tjänar de härskande. Vi bör föra över dessa vänsterintellektuella som nu protesterar i teorien till ett praktiskt arbete för en folkets kultur. Visst kan det finnas en och annan bland dem som kommer att bli en Stig Ahlgren eller en Per Meurling men det överväldigande flertalet av dessa vänsterakademiker som protesterat mot arbetet för en folkets kultur och tagit avstånd i Expressen eller Aftonbladet eller Dagens Nyheter eller Ny Dag eller Ord och Bild eller Sveriges Radio är uppriktiga och hör hemma inom en bred kulturfront. De är vårt folk.

De är ingen huvudfiende. Arbetet för en folkets kultur har inte sin spets riktad mot vänsterakademiker. De är inte ens fiender i allmänhet. Men då denna motsättning utnyttjas av de verkliga fienderna och blåses upp och hålls vid liv av våra verkliga fiender och då detta skadar arbetet för en folkets kultur bör vi ta upp diskussionen och inse att också de egna traditionella resentimenten mot ”tetiga intellektuella” måste övervinnas.

Diskussionen måste föras på många fält. Den kan gälla spe-

1.

DE SOM arbetat ihop till herrarnas palats och välfärd brukar sällan lämna spår efter sig i historien. Monumenten över stormännen står kvar, men vem baxade stenarna på plats?

Det här är något så sällsynt, som ett monument över dem som arbetat. "Vägen byggd år 1921—22 av Statens nödhjälpsarbeten" står det mellan kungens namnchiffer och hackan och spaden.

Stenen restes alltså av AK-arbetare, arbetslösa som skickades att bygga vägar under krisåren. Många sådana vägar byggdes av ovana vägarbetare mellan världskrigen och vid de flesta lämnade arbetarna efter sig en inskription i berget eller en huggen sten. Den här står i Dädesjö i Småland, nära den medeltida kyrkan.

cialfrågor som vilken roll nattvarden spelade för de tjeckiska hantverkarna på fjortonhundratalet eller vilken ställning Balzac respektive saint-simonisterna tog vid vävarnas uppror i Lyon år 1831 eller hur olika ledare inom den indiska nationella rörelsen på nittonhundratrettio-tioalet bedömde det indiska upproret år 1857.

Den kan gälla stora och avgörande frågor som påvisandet att den svenska naturen är en mänsklig skapelse och att landskapsbilden är formad av människors arbete.

Den kan ta upp frågor som den om vilken litteratur som är vår litteratur. Vilka sociala förhållanden har avgjort att Sigfrid Siwertz blir värd ett helt kapitel i den officiella och akademiska bilden av svensk nit-

tonhundratalslitteratur under det att den brett berättade Fredrik Ström bara hamnar i det finstilta?

Men där slår frågan över från frågeställning till praktik. Frågan om hur **Rebellerna** skall betraktas förvandlas till den praktiska uppgiften att introducera och publicera de författare som hör vår tradition till. Det är därför Arkivet för folkets historia fått utgivningsrätten till Fredrik Ströms verk och nu förbereder nyttgåvor. Så återställer vi proportionerna.

Men här skall jag bara ta upp en fråga. De vänsterintellektuella som angripit arbetet för

en folkets kultur har gjort så med marxistiska förtecken. Det är själva ordet "folk" som stöter dem. De menar också att det är orimligt att ha en verklig kulturfront i vilken ingår såväl marxister som kristna, såväl socialister som vänsterliberaler och centerpartister.

Om marxisterna kan föras dåliga och teologiska diskussioner. Det är fullt möjligt att plocka ett brottstycke här och ett citat där och konstruera en lärobyggnad; en intellektuell klätterdjungel. Sådana ideologier har skapats. De fyller en social funktion. Men de har inte mycket med Marx att göra. Han var

sannerligen inte ideolog i sådan mening.

● ● ●

Nu kan sägas att det är svårt för marxister och icke-marxister att gemensamt diskutera marxism. Det är helt riktigt. Det är inte möjligt för en kulturfront i vilken såväl kristna som marxister ingår att söka ena sig kring frågan om den levande guden eller om arbetarklassens ledande roll. Men jag är inte en organisation. Inom en front diskuteras vi i enlighet med våra egna utgångspunkter och just när det gäller marxismen är också att säga att den sannerligen inte är någon hemlig vetenskap. Den är inte en kokbok och än mindre en hemlig svartkonstbok. Marx själv var helt överens

med Hegel om att det verkligen finns en yttersta dom då allt varder uppenbart. Världshistorien är denna yttersta dom.

De uppfattningar som våra vänsterakademiska kritiker lägger fram är både i strid med Marx och grundligt vederlagda av denna verkliga yttersta dom. Ty deras åsikter är traditionella. De har i större eller mindre utsträckning präglats europeisk arbetarrörelse och europeisk intellektuell vänster i hundra-tjugofem år.

Jag förutsätter att vi alla kan ena oss om att det inte varit någon revolution i våra länder.

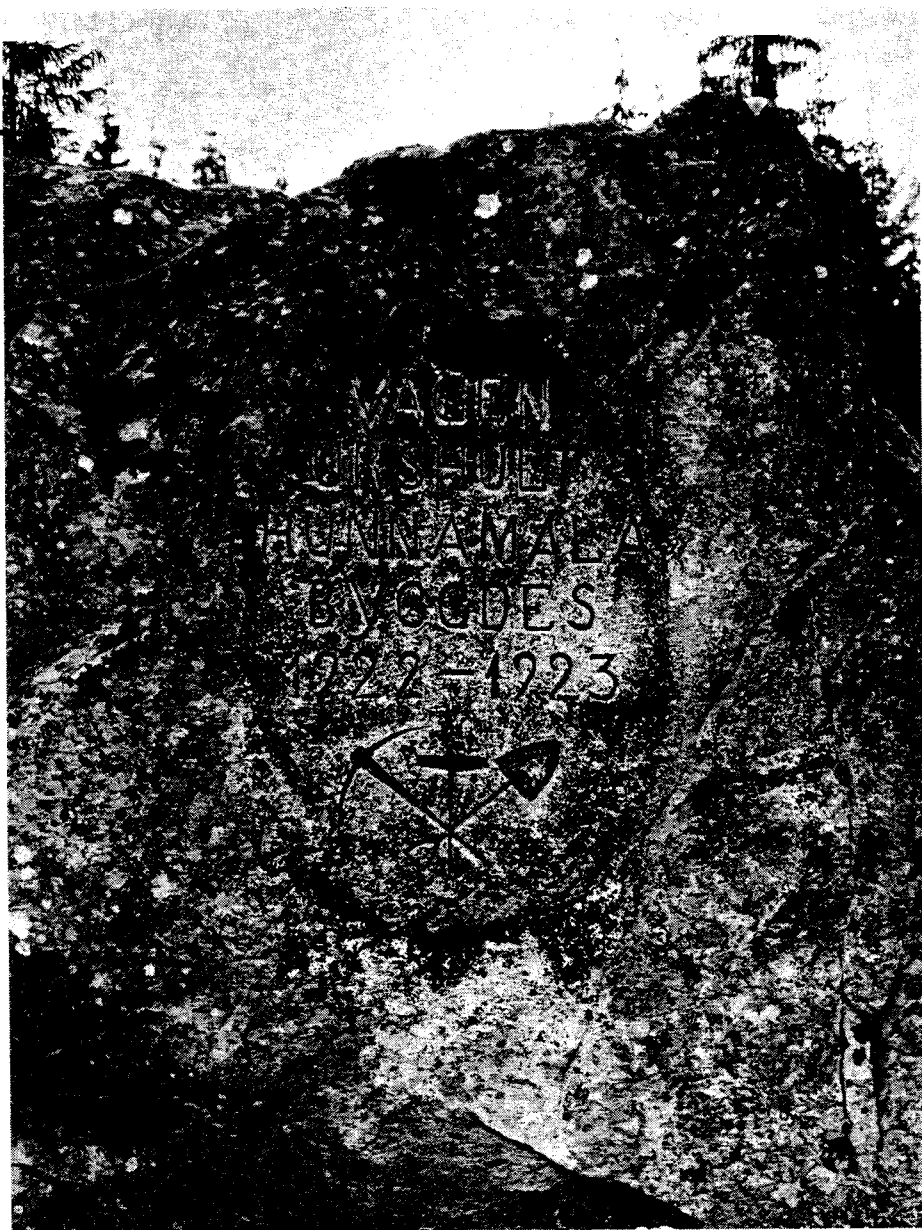
Till en del beror detta naturligtvis på — för att tala med Marx i hans brev till Engels 13 februari 1863 — att dumheten spelar en enorm roll i revolutionerna och att de därtill utnyttjas av skurkar. Sådant har vi kunnat se.

Men det är inte bara dumhet och skurkaktighet som gång efter annan fört den europeiska arbetarrörelsen och demokratin till nederlag under dessa hundra-tjugofem år. Det är heller inte bara "de objektiva förhållandena". Det är framför allt felaktig politik. En så djupt ingrodd felaktig politik att vi med

2.

AK-VÄGARNA var smala och duger inte längre. De breddas och stenarna vid väggkanten blir makadam i stenkrossarna. Det finns ingenting som skyddar dessa minnesmärken. Hos landsantikvarierna finns varenda gammal milsten och varje kunglig namnteckning fotograferade och katalogiserade, men för dessa stenar har man blundat. Än finns det några kvar, ännu kan monumenten över generationer arbetslösas slit bevaras. Jag åkte för att fotografera en text, inhuggen i en bergvägg i Huskvarna. Någon månad tidigare hade vägen breddats och berget sprängts undan!

Den här texten finns på vägen mellan Urshult och Hunnamåla. Den har nog några år kvar innan vägen breddas.

viss säkerhet kan säga att den kommer att föra till nya nederlag.

Jag säger "arbetarrörelsen och demokratin". Jag gör det ty det väcker teoretiskt motstånd och det är det motståndet jag vill ha fram. Man kan mena att det är teoretiskt förkastligt att säga "arbetarrörelsen och demokratin" då detta kan skrivas om till "arbetarklassen och småbourgeoisien" eller "arbetarklassen och mellanskikten". Ty "demokratin" i detta språkbruk blir ett småbourgeoisiens krav från franska revolutionen.

Om vi nu prövar teoriernas hållbarhet genom att granska de hundra-tjugofem årens erfarenheter, då kan vi inte finna något exempel på att arbetarklassen ensam vunnit seger eller att arbetarklassen ensam lidit nederlag. Arbetarrörelsens nederlag har varit demokratins nederlag och arbetarklassens segrar har varit småbourgeoisiens segrar. De har kunnat splittras — till det återkommer jag.

Detta är ingen polemik mot Marx. Tvärtom. Det var inte Marx som hävdade att alla klasser utanför arbetarklassen var en enda kompakt reaktionär massa. Det var en lassalleanska paroll. Av denna lassalleanska tanke följde också att arbetarklassen alltså kunde för tillfälliga fördelars skull alliera sig med den reaktionära bismarckska staten. Marx såg detta som förräderi och katastrof.

Praktiken har gett Marx rätt och Lassalle fel. Den europeiska arbetarrörelsen såväl i dess socialdemokratiska som dess kommunistiska tappning har med pinsam regelbundenhet gått den lassalleanska vägen. Oförmågan att skaffa sig bundsförvanter och tilltron till staten

slår tillbaka.

Nederlagen har blivit till nederlag för hela det arbetande folket. Sommaren 1848 lyckas de härskande att mot varandra ställa å ena sidan arbetarklassen och den revolutionärt demokratiska småbourgeoisien i städerna och å den andra landsbygdens småbourgeoisie. Louis Napoleon väljs därpå till Frankrikes president med 5 000 000

"När det arbetande folket kunnat enas har reaktionen blivit slagen"

röstens övervikt i allmänna val vilka innebar såväl arbetarklassens som småbourgeoisiens stora nederlag. Mönstret går igen i Tyskland 1932 och bilden är överallt densamma. När det arbetande folket splittras då vinner reaktionen.

Men när det arbetande folket kunnat enas i kampen för sina intressen då har reaktionen blivit slagen. Det var inte atom-bomber och kvartersbomber och raketer som vann segern över fascismen. Det var människor. Folken hade enats i kampen mot fascismen.

I Indokina hade Förenta Staternas imperialister vapen och makt. Men folket enade sig i kampen. Runtom i världen enade sig det arbetande folket i solidaritet. I Förenta Staterna växte folkets motstånd mot krigsherrarna i Washington. Trots sina vapen och sitt CIA och sina vetenskapsmän och sina tekniker fick Förenta Sta-

ternas imperialister slå till reträtt.

Men av detta följer också något annat. Det är inte sakerna som har sin gång genom historien. Det är inte verktygen som skapar historien. Det är människorna som i sitt arbete och sin kamp skapar historien. Det är inte hjältarna och eliterna som avgör; det är folket som är den drivande kraften genom historien.

Arbetet för en folkets kultur är inte bara allmänt nödvändigt; det är ett arbete av central betydelse. Det innebär ett klart ställningstagande mot de lassalleanska tendenser som drivit arbetarrörelsen till nederlag såväl i sekterism som i allians med den reaktionära staten. Ett sådant ställningstagande medför en uppgörelse med den traditionellt radikala vänsterkulturen. Det är nödvändigt att ställfrågan vilken roll den egentligen spelat och spelar.

En radikalism som bestått i kamp för platta tak eller nakna betongväggar eller pornografisk frihet eller rätten att stava på ett nytt sätt eller åt kvinnor prästerskapet även är ju en parodi på radikalism. Sådant är intellektuellt skenarbete.

Men inte bara skenarbete. Den radikala och anti-borgerliga kulturen blir inte nödvändigtvis vare sig radikal eller socialt omvälvande bara för att den revolterar mot det borgerliga. Det finns uppror och uppror.

Den som hävdar att arbetarklassen är den ledande kraften i den nödvändigt samhällsomvandlingen talar med Marx. Den som hävdar att arbetarklassen är den enda klassen som som driver samhällsomvandlingen talar med Lassalle.

Och nu inträffar det tillsy-

nes märkvärdiga att den senare ståndpunkten — som låter ytterligt revolutionär — ganska så omedelbart slår över i reaktionär praktik.

Lassalle själv trodde på eliter och hjältar och byggde upp en personkult kring sin egen person. Eftersom han sedan isolerade arbetarklassen från den demokratiska rörelsen i stort kunde han därmed också legitimeras sin egen kontakt med Bismarck. Han kunde erbjuda Bismarck sin hjälp mot de borgerliga demokraterna. Den ytterligt revolutionära ståndpunkten att arbetarklassen var den enda kraften kunde så motivera en klart reaktionär politik.

För den intellektuelle som går vänsterut men som inte ser att arbetarklassen har förbundna slår den sociala revolutionen lätt över i en privat revolt. Vår litteratur i Västeuropa och Norden är full av óroliga själars uppgörelse med sin privata bakgrund. Lyriken gör revolution i språket och romanen gör revolt i familjen. Då de inte ser sin egen sociala grupps sociala kamp som en bundsförvant (om än vacklande) till arbetarklassen tvingas de att se sin egen revolutionära inställning som privat revolt.

Det blir ensamhet och aristokratisk revolt. De sociala konflikterna tolkas psykologiskt och då de varken kan knyta an till sina egna mellanskikt eller till andra grupper bland det arbetande folket och samtidigt får det svårt med arbetarklassen (som inte fyller deras heroiserade anspråk) drivs de gärna att förklara trasproletariatet revolutionärt.

Bortom arbetarklassen till vilken de har ett mer teoretiskt än

praktiskt förhållande kan de blott se individuella revolter mot familj och könsroller och så trasproletariatet som har det svårt.

Trasproletariatet är inget skällsord. I varje klassamhälle existerar ett lägsta skikt av sådana som stötts bort ur sin sociala ursprungsmiljö, som deklasserats och förlorat sin klass-tillhörighet. De har störtats ned i botten och de varken uträt-

”Revolutioner genomförs med sådana som missionsförbundare i Örebro”

tar eller söker uträtta något samhällsligt produktivt arbete. De har malts ned till en parasitär existens som förbrytare, prostituerade och boms. Deras liv blir rätt eländiga.

Under kapitalismen krossas i ständigt ökat tempo småföretagare och tjänstemän från mellanskiktet och även lönearbetande proletärer och slungas ut i denna tillvaro. Olika myndigheter sysslar med att samla ihop dem och spärra in dem och se till att de inte sitter och skräpar i parker och vid promenadvägar. Endast ett fåtal av dem förmår ta sig upp av egen kraft och dessa de mest fattiga och nedtryckta pendlar mellan cynism och bigotteri och i den mån de bildar masså och fungerar som socialt skikt får de betydelse som reaktionära hjälptrupper. (Napoleon III:s köpta slödder i Neapel, Hitlers SA.)

Visst har detta trasproletariat

det svårt. Livet på fängelserna är ett lidande. Människor förnedras. Samhället måste så förändras att det inte fortsätter att slunga ut människor i detta elände. Praktiskt måste vi också nu samarbeta för att förändra fängelserna och vi måste vara solidariska med alla de fångar som kämpar sig upp ur fängelsemiljön.

Samtidigt måste vi dock förstå göra den enkla klassanalys som säger oss att det inte är på fängelserna utan i bibeltältena söder om Jönköping och runt Örebro vi har våra bundsförvanter. Många intellektuella som har lätt att tala om revolutionen och proletariatets diktatur har svårt att inse att det aldrig är trasproletariatet som gör någon revolution utan att revolutioner genomförs med sådana som missionsförbundare i Örebro och pingstvännen i Jönköping.

Den radikala kultur som är radikal och revolterande på trasproletariatets villkor blir radikal som Marinetti och Céline var radikala. Vi måste förstå se hur den tyska expressionismen klyver sig och hur en Benn går till fascisterna. Ty att vi kritiskt kan överta och begagna också stora reaktionära diktare som Balzac och Céline innebär inte att vi skall se dem som verkliga föredömen eller riktiga allierade. Då hamnar vi i fel läger.

En arbetande socialistisk intellektuell har mer gemensamt med en sågverksarbetare i Adalen som är gråsosse i det kommunala och därtill broderskapare; med en snickare i Jönköping som är pingstvän och frälst; med en pensionerad folkskollärare i Örebro som är missionsförbundare och ännu leder sön-

3.

DEN HÄR stenen med ett valhänt "1931" på, måste man veta var den står, för att hitta. Den väg som glasbruksarbetarna från Kosta byggde, är nu en smal skogsväg. Stenen är liten och skymt av växtligheten vid vägkanten. Men den är det enda som påminner om de år, då slipare och gravörer plötsligt blev vägarbetare, sedan exporten av prydnadsglas till USA stoppats av krisen. Här är ett monument över en lång epok i arbetarrörelsens historia. Ska det någonsin jämnställas med andra historiska minnesmärken och skyddas? Det blir en provosten för behandlingen av folkets kultur.

Till dess får vi hålla ögonen öppna. Känner ni till sådana här stenar, hör gärna av er både till mig och närmaste länsmuseum.

Text och bild: Pär Rittsel

dagsskolan än han har med en akademiker och konstnär som säger sig vara revolutionärt kommunistisk men bjuder på knark.

Själv är jag inte religiös. I mitt skrivande arbete bekämpar jag de religiösa föreställningarna. De är illusioner som förblindar och förlamar. I detta vet jag dock att i valet mellan den bibelläsande torparen och den voltairianskt fritänkande greven så är det torparen som har rätt även om han talar med Jesu liknelser och profeterna.

Detta är inte en privat upplevelse av var jag hört hemma

och hör hemma. Det är en allmän sanning som bekräftas av den historiska praktiken. När det verkligen gällt och det arbetande folket kunnat ena sig då har folket också gått mot seger. Så krossades fascismen. I kampen mot fascismen enade sig folken. Men det fanns en del bland de privatrevolterande radikala intellektuella som revolterade sig över i kollaboration och från trasproletariatet rekryterade fascisterna då som alltid sina garden.

Det är om detta som arbetet för en folkets kultur rör sig. Det

är inte fråga om den ena eller andra organisationens taktik utan om att bidra till att forma det gemensamma medvetande som är nödvändigt om det arbetande folket skall kunna segra över den växande fascismen. Visst kan vi förlora. Vi har förlorat många gånger tidigare och vi kan nå ett nytt och djupare 1848 eller 1932. Just därför är det viktigt att de unga akademikerna befriar sig från etablissemangets utbud av surrogat; privatrevolt och konstrevolt och ungdomsrevolt och tar del i det gemensamma arbetet för en folkets kultur.